

відбувається суттєва перерва; заради зміни роботи або навіть сфери діяльності: по-перше – це ті, хто змінюють свою кар'єру у віці до 30 років (часто вони стають жертвами так званої сімейної професії, обравши таку професію, яка їм не підходить); по-друге – це ті, хто змінюють свою кар'єру у віці старше 35 років (причиною є перенапруга та стреси на роботі, змінна життєвих цінностей або думки про те, що "все, до чого прагнули, вже досягнуто, а все що, не досягнуто – залишається недосяжним"); заради роботи за кордоном: коли висококваліфіковані спеціалісти відмовляються від стрімкої кар'єри в Україні і працюють за кордоном не по спеціальності; заради здоров'я: відмова від нової посади, яка віднімає багато часу та сил, за станом здоров'я.

Не потрібно також буквально сприймати дауншифтинг, як процес звільнення з роботи. Як показали дослідження найбільш, розповсюдженими способами дауншифтингу є – зменшення кількості годин роботи (29%), менш відповідальна та прибуткова робота (23%), відмова від роботи взагалі (19%), зміна сфери діяльності (19%). А серед тих, хто вже став дауншифтером, 34% – повністю задоволені своїм новим життям, а 37% – задоволені, але шкодують про зменшення доходів. Правда є ще 16% тих, хто важко переживає втрату попередньої роботи, а також 7% – незадоволених змінами у своєму житті [10].

Виходячи із зазначеного вище, мабуть, все ж таки зарано говорити про дауншифтинг як про соціальне явище, тому це поняття пов'язано насамперед з індивідуальними якостями та потребами людини. В Україні загальний рівень матеріального стану такий низький, а економічна ситуація настільки нестабільна, що повністю відмовитися від кар'єри можуть собі дозволити лише

дуже багаті люди. Оскільки таких людей небагато, то говорити про масове явище не є доречним.

Висновки. Розвиток соціально-економічних відносин в умовах глобалізації передбачає врахування світових тенденцій у практиці роботи вітчизняних підприємств. Сьогодні аспекти діяльності підприємства пов'язані з персоналом, як його основним стратегічним ресурсом у конкурентній боротьбі, повинні будуватися на основі інноваційних технологій формування, розвитку та реалізації кадрового потенціалу. Це дозволить керівникам підприємств приймати обґрунтовані управлінські кадрові рішення.

Перспективи подальших розробок в цьому напрямку. Зважаючи на викладене вище можна говорити, що в статті у більшості своїй знайшли відображення теоретичні аспекти, що характеризують інноваційні процеси в управлінні персоналом. Досить цікаво в подальшому було би проаналізувати особливості їх впровадження у практичну діяльність вітчизняних підприємств.

1. Акофф Р. Акофф о менеджменте. – СПб., 2002.
2. Дитлс Р. Альфа-лидерство. – М., 2003.
3. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент: цільове управління персоналом організації: Навч. посіб. – К., 1998.
4. Как усидеть в кресле шефа / П. Злоев, В. Красов. – СПб., 2002.
5. Менеджмент: теорія та практика / Р.М. Пушкар, Н.П. Тарнавська. – Тернопіль, 2003.
6. Курьянович В. Реструктуризация фирмы и переход на лизинг персонала // Sales business/продажи. – 2005. – № 4.
7. Смоловик П. Лизинг персонала // Персонал. – 1999. – № 4.
8. Бэттли Сьюзан. Тренер для руководителя: Как добиться экстраординарных результатов благодаря коуч-менеджменту / Пер. с англ. О.И. Зорь. – Д., 2007.
9. Коактивный коучинг. Новые методы коучинга, помогающие людям достичь успеха на работе и в жизни: Учеб. пособ. / Уитворт Лаура, Кимси-Хауз Генри, Сандау Фил. – М., 2004.
10. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hrm.ru>.

Надійшла до редколегії 03.12.2008

К. Ковальська, канд. екон. наук, асист.

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

У статті досліджено основні чинники формування дивідендної політики корпорації. Сформовано рекомендації щодо упорядкування виплат дивідендів у вітчизняних корпораціях.

The main factors that influence on corporation's policy's formation are researched. The recommendations for its improvement are formed.

Постановка проблеми. Проблема дивідендної політики є надзвичайно актуальною, особливо для недавно створених акціонерних товариств в Україні, оскільки виплати прибутку власникам-акціонерам мають не тільки економічний, а й соціальний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективність виплати дивідендів пов'язана із загальною проблематикою ефективності функціонування корпоративного сектора в Україні, якій останнім часом присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, наприклад, О. Вінник, В. Свтушевського, В. Ковальова, Ю. Петруні, С. Пішпек, О. Попова та інших.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Період існування акціонерних товариств у нашій країні ще досить невеликий, тому важко говорити про якусь сталу дивідендну політику, що повністю сформувалася. Однак за ці роки склалася цілком визначена практика, яка має характерні особливості і аналізу якої на сьогодні приділяється недостатньо уваги. Зокрема, чинники формування дивідендної політики корпорації в сучасних умовах досліджувалися недостатньо, а їх визначення і врахування є одним з найважливіших напрямів діяльності по вдосконаленню корпоративного управління і суттєвим елементом стратегії розвитку акціонерного товариства.

Формулювання завдань та цілей статті. Метою даної статі є дослідження основних чинників, які формують дивідендну політику вітчизняних корпорацій і

формування певних рекомендацій щодо упорядкування виплат дивідендів.

Виклад основного матеріалу. Дивідендна політика – найважливіша ознака, за якою акціонерні товариства вирізняють з-поміж інших підприємств. Саме за розподілом результатів господарської діяльності виявляються особливості корпоративних відносин, що полягають у їхньому колективному характері.

Дивідендна політика визначає пропорцію розподілу прибутку між винагородою акціонерів і реінвестуванням. Проте частка прибутку, що залишається після виплати дивідендів, є внутрішнім джерелом фінансування діяльності корпорації, яке (за нестачі обсягів реінвестованого прибутку) має доповнюватися запозиченням зовнішнього капіталу. Джерелами зовнішніх фінансових ресурсів можуть бути додатковий випуск акцій або залучення банківського кредиту. Результатом додаткової емісії може стати також перерозподіл корпоративного контролю в акціонерному товаристві через зміни у розподілі акцій. Такі зміни найчастіше неприйнятні з точки зору найвищого керівництва корпорації, яке прагне зберегти наявний розподіл влади.

Часто проблема фінансування розвитку корпорації при збереженні розподілу корпоративного контролю розв'язується шляхом виплати дивідендів акціями додаткової емісії за умови повного реінвестування прибутку. Але така виплата може спричинити зміни структури

акціонерного капіталу або виникнення зайвих витрат на запобігання спробам недружнього злиття у тому випадку, якщо ринкова ціна акцій стає нижчою за реальну.

Таким чином, дивідендна політика корпорації – це сукупність стратегічних і поточних рішень щодо розподілу результатів діяльності корпорації. Від вибору диві-

дендної політики значною мірою залежать структура акціонерної власності, ринкова капіталізація корпорації, ціна залучення коштів із зовнішніх джерел фінансових ресурсів. На формування дивідендної політики корпорації впливають різні чинники, насамперед ті, що пов'язані з регулюванням корпоративних відносин (табл. 1).

Таблиця 1. Чинники формування дивідендної політики акціонерного товариства

Чинники дивідендної політики	Ознаки чинника дивідендної політики
Нормативні обмеження	Наявність нормативного регулювання виплат дивідендів в акціонерних товариствах
Фінансовий стан корпорації	Умови кредитних угод корпорації та вимоги щодо обмеження виплат дивідендів. Наявність у корпорації ліквідних коштів
Фінансові обмеження	Необхідність вилучення прибутку на обслуговування заборгованості з фіксованими виплатами (кредити, облігації, привілейовані акції)
Договірні обмеження	Обмеження та зобов'язання з виплати дивідендів, що містяться в установчих документах корпорації
Податкова політика	Порядок оподаткування дивідендів та наявність пільг щодо реінвестованого прибутку. Співвідношення між податковими платежами за дивідендами та приростом капіталу
Вплив інфляції	Можливість знецінення реінвестованого прибутку через інфляцію. Можливість знецінення дивідендів через затримку їхньої виплати в умовах інфляційних процесів
Інвестиційні вимоги та можливості	Потреби корпорації в інвестиційних ресурсах. Вартість залучення та обслуговування кредитних позик
Структура акціонерної власності	Розподіл контролю в корпорації. Можливості змін розподілу корпоративного контролю внаслідок додаткової емісії
Прагнення і очікування акціонерів	Переважні цілі інвестування акціонерів. Чутливість різних груп акціонерів до рівня дивідендів та до збільшення реальної вартості активів корпорації при інвестуванні
Ставки альтернативного використання коштів акціонерів	Рівень виплат акціонерам за альтернативними способами використання капіталу
Ризики за різними формами виплати дивідендів	Переважне ставлення акціонерів (позитивне, негативне) до можливості виплати дивідендів акціями
Рекламно-інформаційні обмеження	Вплив дивідендної політики на інвестиційну привабливість корпорації та можливості залучення додаткового емісійного акціонерного капіталу. Рівень довіри акціонерів до діяльності корпорації
Обмеження ліквідності	Необхідність додаткових виплат для залучення акціонерів за умови обмеження можливості швидкого продажу акцій за справедливою ціною

Ч.Ф. Лі та Д.І. Фіннерті, досліджуючи формування дивідендної політики, звернули увагу на вплив двох основних чинників: фінансового стану корпорації та прагнень інвесторів. Менш значущими для вибору дивідендної політики, на їх думку, є форми дивідендних виплат, рівень інфляції та його потенційний вплив на інтереси акціонерів [1, 416].

На наш погляд, на формування дивідендної політики впливає багато інших факторів, проте дивідендна політика насамперед свідчить про стан корпоративних відносин в акціонерному товаристві та структуру акціонерного капіталу. За умов інсайдерського корпоративного контролю виплати дивідендів здійснюватимуться тільки з метою запобігання загрозі перерозподілу контролю або для захисту власних інтересів. При переважанні у структурі акціонерного капіталу часток аутсайдерів дивідендна політика буде спрямована на захист прав акціонерів, якщо існують дієві механізми зовнішнього контролю за діяльністю вищого керівництва корпорації.

Крім того, інтереси великих та дрібних акціонерів дещо розрізняються. Дрібні акціонери зацікавлені в максимальних дивідендах (при цьому підприємство може опинитися без засобів для внутрішнього розвитку), а великий інвестор прагне більше вкласти у розвиток, збільшуючи показник внутрішніх темпів росту. Аналітики, досліджуючи великі інвестиції у розвиток, припускають покращення фінансового стану підприємства, тому курс акцій зростає, не зважаючи на невисокі дивіденди. Отже, великий інвестор отримує підвищені прибутки, продаючи акції на фондовому ринку.

Визначення дивідендної політики корпорації у складних умовах різноспрямованого впливу значної кількості факторів може ґрунтуватися на таких основних підходах.

Найвідомішою концепцією дивідендної політики є теорема Модільяні – Міллера (теорема ММ), авторами якої були американські вчені Ф. Модільяні та М. Міллер. Їхні висновки про закономірності виплат дивідендів впливали з теорії вартості капіталу, за якою ні структура капіталу, ні дивідендна політика компанії не впливають на вартість корпорації (за умови, якщо виплата дивідендів не обмежує реалізації інвестиційних програм) [2, 270].

Модільяні – Міллер висловлюють припущення щодо можливості визначення умов прийняття рішень про виплату дивідендів, вважаючи, що майбутні ціни акцій відомі та інвестор не віддасть перевагу сьгоднішньому доходу перед майбутнім. За умов істинності такого твердження інвестору буде байдуже до вибору між зростанням курсової вартості акцій та дивідендами такого ж розміру. Слід зазначити, що повна визначеність умов прийняття інвестиційних рішень є ознакою відсутності господарських ризиків реінвестування та повної відсутності трансакційних витрат. З огляду на це для вартості корпорації майже не має значення дивідендна політика, оскільки зростання капіталу зумовлюватиметься тільки ефективністю використання інвестицій. Реально існування ринку та ефективність дивідендної політики за теоремою ММ неможливі.

Значення дивідендної політики як способу інформування інвесторів про прибутковість корпорації було доведено Дж. Літнером, який встановив наявність тісного зв'язку між обсягами прибутку та розміром дивідендів. За висновками Літнера, корпорації (в особі найвищого керівництва) прагнуть до стабілізації або помірному зростанню дивідендів [3, 114].

Прибутковість акцій складається з отриманих інвесторами дивідендів і курсової різниці між ціною купівлі та продажу. Якщо розмір дивідендів коливатиметься у

значному діапазоні, то зміни курсової різниці будуть майже пропорційними для того, щоб сукупна прибутковість інвестицій залишалася на незмінному рівні. Таким чином, при зменшенні дивідендів інвестори вимагатимуть збільшення курсового доходу за рахунок зниження вартості акцій, що має спричинити зменшення поточних котирувань.

При збільшенні дивідендів ситуація буде цілком протилежною. Отже, ціна акцій із дивідендами, що суттєво змінюються, коливатиметься у більшому діапазоні, ніж ціна акцій з незмінним рівнем дивідендних виплат. Інвестори, які не схильні ризикувати, віддаватимуть перевагу акціям, ціни на які стабільніші, й плататимуть за них більш високу ціну. Тому значні зміни прибутку корпорації та абсолютного розміру дивіденду негативно впливатимуть на ринкову капіталізацію акціонерного товариства.

М. Гордон, Є. Брігхем та Дж. Лінтнер переконані, що розподілений прибуток має бути досить великим, що дасть змогу знизити вартість капіталу корпорації. Тоді, виплата значних дивідендів, яка зменшуватиме фонд нерозподіленого прибутку і скорочуватиме інвестиційні можливості компанії, сприятиме зменшенню вартості компанії, оскільки беззбиткове для акціонерів фінансування випуску акцій неможливе [3,128].

Впливають на дивідендну політику корпорації і трансакційні витрати. За наявності значних трансакційних витрат на випуск акцій фінансування економічного розвитку акціонерного товариства за рахунок нерозподіленого прибутку коштуватиме менше від залученого акціонерного капіталу. Тоді доцільніше буде сплачувати невеликі дивіденди або зовсім їх не платити.

Важливу роль серед обмежень відіграє податкова політика держави. Тут найбільш важливою є оптимізація співвідношення податків на інвестиції та податків на дивіденди. Якщо буде обмежуватися розмір прибутку, що спрямовується на розвиток виробництва, то, вірогідно, буде введений відповідний податок. У цьому випадку з'явиться додатковий стимул для виплати доходів у вигляді дивідендів. Але такі заходи для України зараз малореальні, оскільки зараз потрібно усіяким чином стимулювати розвиток виробництва.

Іншим важливим фактором, що впливає на дивідендну політику, згідно із сигнальною теорією, є поінформованість про діяльність корпорації. Припущення Модільяні – Міллера щодо чіткого визначення умов прийняття інвестиційного рішення дає змогу дійти висновку, що усі економічні суб'єкти мають повну інформацію про діяльність акціонерного товариства. Якщо це так, то виплата корпорацією дивідендів не вважатиметься корисним для інвесторів сигналом [4, 46].

Проте прихильники сигнальної теорії стверджують, що саме оголошення дивідендів є важливим сигналом для ринку, бо реальні умови прийняття інвестиційних рішень характеризуються невизначеністю. Оголошення ж дивідендів, на відміну від інших заяв компанії, має "підсилуватися" наявністю грошових виплат або можливістю отримати дохід на ринку капіталу.

Впливають на дивідендну політику й агентські витрати. Одним з видів таких витрат є використання менеджерами коштів компанії для реалізації неприбуткових проектів. Отже, збільшення дивідендів скорочує надмірне інвестування і збільшує вартість акцій. Таким чином, враховуючи агентські витрати, активну дивідендну політику слід вважати важливим засобом підвищення ефективності діяльності корпорації.

Встановлюючи виплати дивідендів, керівництво корпорації найчастіше прагне забезпечити стабільність фінансового стану та курсу акцій. Задля цього більшість дивідендів виплачується за залишковим принципом, тобто оптимальна стратегія в дивідендній політиці полягає у нарахуванні дивідендів після того, як профінансовано всі можливі заходи для ефективного реінвестування прибутку.

Реінвестування прибутку може також здійснюватися через викуп корпорацією власних акцій та дроблення акцій. Самовикуп акцій може підвищити ринкову ціну на акції корпорації і навіть збільшити ринкову капіталізацію. В окремих випадках викуп акцій може бути пов'язаний із продажем активів і скороченням податкових платежів. Дроблення акцій або випуск нових акцій на суму дивідендів здійснюються за умови високої вартості акцій на ринку, яка може перешкоджати зростанню обсягів операцій з акціями на ринку.

Висновки. Для вітчизняних акціонерних товариств формування дивідендної політики на сьогодні, певно, не має першочергового значення. На сьогодні, на жаль, відсутні якісь зведені аналітичні дані про виплати дивідендів вітчизняними акціонерними товариствами. Аналіз ускладнюється тим, що нерідкими є випадки, коли в один звітний період керівництво дотримується одних принципів у питаннях виплати доходів, а в інший – виявляються зовсім інші підходи, прихильність до яких продиктована реальною економічною ситуацією. Можна також припустити, що однією з серйозних причин, через яку керівництво підприємства недостатньо уваги приділяє розробці дивідендної політики, є несформована залежність типу "дивіденд – нерозподілений прибуток – ринкова ціна акції". Через невизначеність приведеного зв'язку складно передбачувати реакцію суб'єктів фондового ринку на дивідендну політику, часові терміни виникнення цієї реакції та її наслідки. Вимагається певний період часу на стабілізацію політичного та економічного стану, забезпечення прозорості фондового ринку, зняття інформаційної невизначеності у сфері діяльності акціонерних товариств. Окрім цього, значна частина акцій в Україні не реалізується за ринковими законами, оскільки внаслідок приватизації створено багато закритих акціонерних товариств, рух акцій яких на сьогодні не є повністю вільним. Нарешті, однією з основних проблем вітчизняних корпорацій є недостатність інвестицій.

Перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Одним із найважливіших джерел інвестицій вітчизняних корпорацій можуть стати портфельні вкладення інституціональних і приватних інвесторів. Найдешевшим способом залучення коштів портфельних інвесторів (за умови поліпшення інвестиційного клімату) є збільшення акціонерного капіталу через додатковий випуск акцій. Проте успішне розміщення емісії неможливе без надання певних гарантій прибутковості вкладених коштів, тобто формування позитивної "дивідендної історії" акціонерного товариства. Тому корпорація, яка залучатиме необхідні інвестиції на внутрішньому або зовнішньому ринках, має зарекомендувати себе надійним партнером для потенційних акціонерів.

1. Финансы корпораций: теории, методы и практика / Чена Ф. Ли, Финнерти Дж.И. – М., 2000. 2. Сколько стоит фирма? Теорема ММ / Ф. Модильяни, М. Миллер. – М., 1999. 3. Чиркова Е.В. Действуют ли менеджеры в интересах акционеров? Корпоративные финансы в условиях неопределённости. – М., 1999. 4. Попов О.Е. Розробка і реалізація дивідендної політики акціонерного товариства // *Фінанси України.* – 2002. – №10.

Т. Овчаренко, канд. екон. наук,
В. Єрмолаєва, асп.

МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ GMP У ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано сучасний стан та проблеми впровадження міжнародних стандартів GMP у фармацевтичному секторі національної економіки. Запропоновано напрями удосконалення системи міжнародних стандартів, що позитивно позначиться на забезпеченні якості ліків в Україні.

In the article the modern consisting and problems of the introduce international standards of GMP in pharmaceutical sector of the national economy is analyzed. The article suggests the ways for improving the international standards system that positively influences on the medicine quality of provision in Ukraine.

Постановка проблеми. Розвиток фармацевтичного сектору в Україні потребує залучення інвестицій, реструктуризації та диверсифікації структури експорту за рахунок збільшення в ньому частки наукоємної, високотехнологічної продукції, що відповідає міжнародним стандартам GMP (належна виробнича практика), яких дотримуються найвідоміші світові лідери фармацевтичної індустрії.

Це можливо за умов формування і реалізації виваженої державної політики у сфері інвестиційного режиму, створення законодавчих і адміністративних засад регулювання цього ринку, підвищення рівня організаційного управління в компаніях, що працюють на ньому, застосування відповідних заходів на законодавчому та виконавчому рівнях, які сприяли б реальному прискоренню вирішення науково-технічних проблем, удосконаленню нормативно-правової бази щодо покращення організаційних засад регулювання обігу лікарських засобів з урахуванням законодавства Європейського співтовариства, порядку державної реєстрації лікарських засобів, підвищення державного управління у цій сфері, оптимізації системи підготовки кадрів з урахуванням необхідності запровадження правил GMP.

При цьому необхідно використати інновації, які накопичені у державі, створити механізм інноваційної активності підприємств і фінансування цих проектів, забезпечити нерозривність науково-технічних та інноваційних процесів.

Міжнародний досвід регулювання фармацевтичного сектору спонукає до орієнтації на існуючих та потенційних закордонних партнерів. Так, на державному рівні визначена стратегія руху України до Європейського Союзу, яка передбачає удосконалення вітчизняного нормативного забезпечення щодо виробництва і контролю якості ліків до стандартів прийнятих в ЄС, що у свою чергу, виробникам України дасть змогу виходити із своєю фармацевтичною продукцією на ринок ЄС, США та Японії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, що пов'язані з впровадження міжнародних стандартів GMP у фармацевтичному секторі, розглядаються в багатьох роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Віннікової І., Губського І., Дутчак І., Краснокутського А., Крикова В., Лагунова А., Литвиненка М., Прокопишина В. та ін. Їх роботи присвячені особливостям міжнародних стандартів GMP та проблемам адаптації вітчизняного нормативного забезпечення щодо виробництва і контролю якості ліків до стандартів, прийнятих в ЄС.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Дослідження проблем вітчизняного виробництва лікарських засобів в нашій державі на сьогодні залишається не розкритим, адже не розвиненість фондового ринку істотно знижує інвестиційну привабливість не лише фармацевтичної, але й інших галузей промисловості та механізму, згідно з яким громадяни могли б купувати акції перспективних підприємств, таким чином інвесту-

ючи кошти у їх розвиток. Вітчизняна фармацевтична галузь поступово наближається до того часу, коли стандарти GMP мають бути повністю впроваджені у виробництво ЛЗ. Однак, сьогодні ще не існує імперативних економічних передумов для прискореного руху в цьому напрямку. Тобто у вигрші залишаються ті виробники, що не займаються модернізацією своїх виробничих потужностей, а випускають дешеву фармацевтичну продукцію сумнівної якості, яка непогано продається.

Формулювання завдань та цілей статті. Метою статті є аналіз сучасного стану фармацевтичного сектору України та дослідження проблем впровадження міжнародних стандартів GMP.

Виклад основного матеріалу. Фармацевтичне виробництво є особливою галуззю, яка працює задля здоров'я людей. Як відомо, кожен ринок, в тому числі фармацевтичних послуг, має свої специфічні особливості. Проте загальними для всіх ринків є такі складові, як попит, пропозиція, ринкова ціна, конкуренція. Недостатність бюджетних коштів спонукає медичні і фармацевтичні організації здобувати собі ресурси на ринкових засадах.

З розвитком ринку фармацевтичних послуг посилюється конкуренція між державними і недержавними аптечними організаціями, між альтернативними "платними" і "безкоштовними" фармацевтичними послугами.

Сучасний фармацевтичний сектор – один з найбільш глобалізованих. Це проявляється у тому, що всі країни є споживачами фармацевтичної продукції, де значна його частина реалізується на основі експортно-імпортного торгівлі. Визначення особливостей сучасного світового фармацевтичного сектору та його структури значно впливає на функціонування й розвиток даного сектору економіки.

На сьогодні населення України забезпечене широким асортиментом лікарських засобів (надалі – ЛЗ) та виробами медичного призначення (надалі – ВМП) вітчизняного й зарубіжного виробництва, де основною проблемою фармацевтичного сектору залишається їх якість. Для того, щоб лікарські засоби були якісними, а вони повинні бути саме такими, недостатньо тільки проведення контролю якості; необхідно створити систему забезпечення якості на виробництві і при цьому, використовувати їх існуючий потенціал, який неможливо уявити без заходів невідкладного характеру, які зосереджені на випуску продукції вітчизняними виробниками за світовими стандартами GMP.

У сучасній системі світових товарних ринків значна роль належить фармацевтичному сектору економіки, а саме: вирішення не тільки економічних, але й важливих соціальних проблем, що пов'язані з охороною здоров'я (інтереси національної безпеки країни); низька придатність циклічним коливанням. Дана особливість зумовлена тим, що фармацевтична продукція завжди (за будь-яких економічних, соціальних, політичних умов) користується попитом серед всіх соціальних категорій та вікових груп населення; прибутковість; потреба у